

บทที่ 2

การทดลอง

2.1 สารเคมี

การทดลองเตรียมและการศึกษาสารประกอบเชิงชั้นตั้งพื้นฐานใน
การวิจัยครั้งนี้ใช้สารเคมีทั้ง analar grade, laboratory grade และ commercial grade ซึ่งผลิตโดยบริษัทต่าง ๆ ดังนี้

1. Acetic acid glacial, Lab : CH_3COOH

ผลิตโดยบริษัท BDH Chemicals Ltd., Poole England

2. Acetone, A.R.; $(\text{CH}_3)_2\text{CO}$

ผลิตโดยบริษัท BDH Chemicals Ltd., Poole England

3. Acetone 99 % ; $(\text{CH}_3)_2\text{CO}$

ผลิตโดยบริษัท BDH Chemicals Ltd., Poole England

4. Ammonium carbonate, A.R., $(\text{NH}_4)_2\text{CO}_3$

ผลิตโดยบริษัท Riedel-Dehaen AG. Seelze-Hannover

5. Ammonium chloride, A.R., NH_4Cl

ผลิตโดยบริษัท Fluka AG, Buchs SG

6. Ammonium thiocyanate, A.R., NH_4SCN

ผลิตโดยบริษัท BDH Chemicals Ltd., Poole England

7. 2,2'-Bipyridine, A.R., N:CHCH:CHCH:CC:CHCH:CHCH:N

ผลิตโดยบริษัท Fluka AG, Buchs SG., Switzerland

8. Cobalt chloride hexahydrate, A.R., $\text{CoCl}_2 \cdot 6\text{H}_2\text{O}$

ผลิตโดยบริษัท E.Merck, Darmstadt

9. 1,4-Diaminobutane, AR., $\text{H}_2\text{N}(\text{CH}_2)_4\text{NH}_2$

ผลิตโดยบริษัท Fluka AG. Buchs SG., Switzerland

10. 1,6-Diaminohexane, Lab, $\text{NH}_2(\text{CH}_2)_6\text{NH}_2$

ผลิตโดยบริษัท BDH Chemicals Ltd., Poole England

11. Diethyl ether, Extra pure, $(\text{C}_2\text{H}_5)_2\text{O}$

ผลิตโดยบริษัท E.Merck, Darmstadt

12. Disodium dihydrogen ethylenediaminetetraacetate, purum

ผลิตโดยบริษัท Fluka AG., Buchs SG., Switzerland

13. Dowex-50W x 8 (H^+ form) ขนาด 50/100 mesh

ผลิตโดยบริษัท Fluka AG., Buchs SG., Switzerland

14. Ethanol 95 %, $\text{C}_2\text{H}_5\text{OH}$

ผลิตที่จังหวัดคุชรา

15. Ethanol absolute, Lab, $\text{C}_2\text{H}_5\text{OH}$

ผลิตโดยบริษัท May & Baker Ltd., Dagenham England

16. Ethylenediamine, AR., $\text{H}_2\text{N}(\text{CH}_2)_2\text{NH}_2$

ผลิตโดยบริษัท Fluka AG., Buchs SG., Switzerland

17. Hexamethylenetetramine, AR.

ผลิตโดยบริษัท E.Merck, Darmstadt

18. Hydrogen peroxide 30 %, AR., H_2O_2

ผลิตโดยบริษัท E.Merck, Darmstadt

19. Methanol, Extra pure, CH_3OH
ผลิตโดยบริษัท E.Merck, Darmstadt
20. Nitric acid, AR., HNO_3
ผลิตโดยบริษัท E.Merck, Darmstadt
21. Perchloric acid 60 %, AR., HClO_4
ผลิตโดยบริษัท Ajax Chemicals Ltd., Sydney-Melbourne
-
22. Potassium chloride, Lab, KCl
ผลิตโดยบริษัท BDH Chemicals Ltd., Poole England
23. Potassium hydrogen carbonate, AR., KHCO_3
ผลิตโดยบริษัท Hopkin & Williams Ltd.
24. Potassium nitrite, Lab, KNO_2
ผลิตโดยบริษัท BDH Chemicals Ltd., Poole England
25. Phosphorus pentoxide, AR., P_2O_5
ผลิตโดยบริษัท Fluka AG. Buchs SG.
26. Pyridine, AR., $\text{C}_5\text{H}_5\text{N}$
ผลิตโดยบริษัท E.Merck, Darmstadt
27. Sodium nitrite, AR., NaNO_2
ผลิตโดยบริษัท Riedel-De haen AG.Seelze-Hannover
28. Sulphuric acid 98 %, Lab, H_2SO_4
ผลิตโดยบริษัท BDH Chemicals Ltd., Poole England

29. Xylenol orange, AR.

ผลิตโดยบริษัท Fluka AG. Buchs SG.

2.2 การศึกษาสมบัติทางฟิสิกส์ของสารประกอบเชิงชุน

2.2.1 Infrared spectra

เครื่องมือที่ใช้คือ Perkin Elmer model 735 B double beam infrared spectrophotometer โดยใช้ KBr disc technique และ calibrate เครื่องมือด้วย polystyrene film

2.2.2 Electronic absorption spectra

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาได้แก่ Pye Unicam SP.8000 ศึกษาในช่วง 300-800 nm โดยทำการทดลองในรูปของ solid state diffuse reflectance (Dr)

2.2.3 Magnetic susceptibility

นำสารประกอบเชิงชุนที่เตรียมໄมาหา magnetic susceptibility โดยใช้ Gouy balance แบบ Electromagnetic type C ของบริษัท Newport instruments method ที่อุณหภูมิ 295.5 องศาเคลวิน และก่อนทำการทดลองทุกครั้งต้อง calibrate sample tube ที่ใช้ด้วย $\text{HgCo}(\text{SCN})_4$ ซึ่งให้ค่า $\chi^v = 206.6 \times 10^{-12}$ SI unit ที่ 293 องศาเคลวิน และ χ^v จะมีค่าคล่อง 0.629×10^{-12} SI unit เมื่ออุณหภูมิเพิ่มขึ้นทุก ๆ 1 องศาเคลวิน

2.2.4 การวิเคราะห์ธาตุปริมาณโลหะในสารประกอบเชิงชั้นที่เตรียมได้

การหาปริมาณ cobalt ในสารประกอบเชิงชั้นได้ท่ากาก

ศึกษา 2 วิธีคือ

2.2.4.1 Gravimetric analysis by pyridine method (1)

นำสารประกอบเชิงชั้นที่เตรียมได้มาประมาณ 0.1-0.2 g
(ซึ่งให้ทราบ น.น. แน่นอน) นำไปละลายในกรดในกรีดเข้มข้น 15-25 ml เพื่อให้สารประกอบเชิงชั้นแตกตัวเป็นอิออน ตั้งทึ้งไว้ลักษณะแล้วนำไปตั้งบน hot plate โดยใช้อุณหภูมิไม่สูงนัก เพื่อให้กรดหายใจอย่างชา ๆ จนเกือบหมด เติมน้ำกลัน 100 ml และทำให้สารละลายเป็นกลางด้วยการเติมสารละลาย NaOH ลงไปทีละหยดทดสอบความกรดด่างลิฟฟ์ และ pH paper จากนั้นเติม NH_4SCN 1 g ลงในสารละลายที่เป็นกลางแล้วนำเข้าตั้งบน hot plate จนเดือด เติม pyridine 1-2 ml ขณะเติมคนแรง ๆ ประมาณ 5 วินาที ยกลงจาก hot plate ตั้งทึ้งไว้ให้เย็นที่อุณหภูมิของห้องจะได้ตะกอนสีเขียว $\text{Co}(\text{Py})_4(\text{SCN})_4$ ห้องทองตะกอนโดยใช้ sintered glass crucible No.4 ล้างตะกอนด้วยสารละลายที่เตรียมไว้* ทิ้งไว้แห้งใน desiccator ประมาณ 20 นาที นำมารังสรรค์น.น. ที่แน่นอน นำผลที่ได้ไปคำนวณหาปริมาณของโลหะ

* หมายเหตุ.- วิธีเตรียมสารละลายในการล้างตะกอนโดย pyridine method

สารละลายที่ 1 นำกลัน 100 ml, NH_4SCN 0.5 g, pyridine 0.7 ml

" 2 " 85.5 ml, alc. 95% 13.0 ml, NH_4SCN 0.1 g

" 3 absolute alc. 25 ml pyridine 2 ml

" 4 absolute ether (sodium dried) 30 ml pyridine 4 หยด

2.2.4.2 Complexation titration by EDTA (11)

ชั้งสารประกอบเชิงซ้อนที่เตรียมไว้มาประมาณ 0.1-0.2 g (ซึ่งให้ราบ น.น. แน่นอน) และทำการย้อมสารประกอบเชิงซ้อนให้แทรกตัวเป็นอิออน เพื่อข้อ 2.2.4.1 จนกระทั่งคระ夷ไปเกือบหมด จากนั้นเติมน้ำกลันแล้วทำการละลายให้เป็นกลางโดยใช้สารละลายนาOH และเติมน้ำกลันจนสารละลายมีปริมาตร 100 ml ใน Volumetric flask

กรุณาละลายมาก็จะ 25 ml ใส่ลงใน conical flask

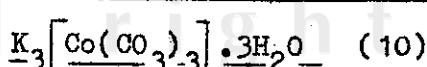
เติมน้ำจามีปริมาตร 100 ml หยด xylene orange ลงไป 3 หยด เพื่อเป็น indicator ตามความกรดซัลฟูริกเจือจางที่ละหยด จนกระทั่งสีของสารละลายเปลี่ยนจากแดง เป็นเหลือง เติมผง hexamine ลงไปครั้งละเล็กน้อยพร้อมทั้งเขย่าจนกระทั่งสารละลาย เป็นสีแดงเพื่อ检测 นำสารละลายไปอุ่นจนถูกภูมิเป็น 40 °C และให้เทรทวายสารละลาย EDTA มาตรฐาน เมื่อถึง end point สีจะเปลี่ยนจากแดงเป็นเหลืองส้ม นำผลไปคำนวณหาปริมาณโลหะทองไป

2.2.4.3 การเตรียม sintered glass crucible ก่อนที่จะนำไปใช้

นำมาล้างให้สะอาดแข็งไว้ใน cleaning solution และล้างแข็งไว้ในน้ำกลัน นำไปอบให้แห้งที่ 100-140 °C ประมาณ 1 ชั่วโมง นำมารีดให้เย็นใน desiccator อย่างน้อยประมาณ 10-15 นาที จึงนำไปใช้ได้

2.3 การเตรียมสารประกอบเชิงซ้อน

2.3.1 Potassium tris(carbonato)cobaltate(III) trihydrate;

สารนี้ใช้เป็นสารตั้งพื้นในการเตรียมสารประกอบทาง ๆ ชิ้นนี้

การเตรียมไคคังนี

สารละลายน ก. ใช้โซเดียมไฮโคลเจนคาร์บอเนต 20 g (0.2 mol)

ละลายในน้ำ 20 ml ทำให้เย็นใน ice-bath

ข. ใช้โคบล็อกลูโรค์ ($\text{CoCl}_2 \cdot 6\text{H}_2\text{O}$) 10 g (0.042 mol)

ละลายในน้ำ 10 ml เติมไฮโคลเจนเปอร์ออกไซด์ (30 %)

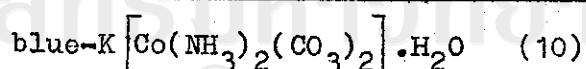
5 ml

นำสารละลายน ข. หอย ๆ เพลงในสารละลายน ก. จะปรากฏ

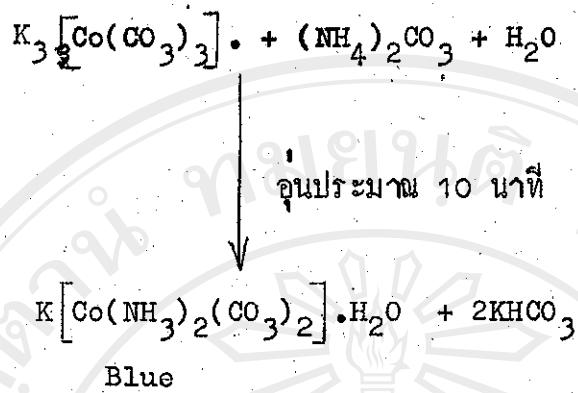
สารละลายนี่เป็นสีเขียวเกิดขึ้นทันที หลังจากนั้นนำไปบนเครื่อง magnetic stirrer นาน 30 นาที กรองด้วย sintered glass crucible เบอร์ 4 จะได้สารละลายนี่เป็นสีเขียว ใส่ชิ่งเป็นสารประกอบเชิงช้อนของโพแทสเซียม ทริส(คาร์บอเนต)โคบล็อก(III) ; $\text{K}_3[\text{Co}(\text{CO}_3)_3]$ ใช้เป็นสารตั้งต้น

หมายเหตุ— ในการเตรียมสารประกอบเชิงช้อนของโพแทสเซียม ทริส(คาร์บอเนต)โคบล็อก(III) กับไฮโคลเจนโคเลอร์ลิแกนด์และครั้งคราวจะเตรียมสารตั้งต้นใหม่ทุกครั้ง ทั้งนี้เนื่องจากสารละลายนี่เป็นไวต่อแสง ถ้าปัจจุบันไม่ใช้ในทันทีควรเก็บไว้ในที่มืดและทำให้เย็น

2.3.2 Potassium bis(carbonato)diamminecobaltate(III) monohydrate;

ปฏิกริยาการเตรียมสารประกอบเชิงช้อนสารนี้ เป็นปฏิกริยาการแทนที่หมุนคาร์บอเนต ในสารประกอบเชิงช้อน Potassium tris(carbonato)cobalt(III); $\text{K}_3[\text{Co}(\text{CO}_3)_3]$ ด้วย ammonia ซึ่งปฏิกริยานี้เขียนสมการได้ดังนี้

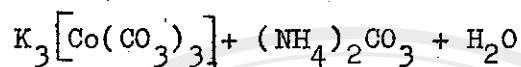

ใช้สารประกอบเชิงชั้น $K_3[Co(CO_3)_3]$ ที่เตรียมໄค์ทั้งหมด จากข้อ 2.3.1 ซึ่งเป็นสารละลายน้ำเดียวและสมกัน ammonium carbonate 5 g (0.05 mol) นำไปอยู่บน water bath จนกระทั่งสีเขียวเปลี่ยนเป็นสีน้ำเงิน นำสารละลายน้ำใน ice-bath ทันที ตั้งทิ้งไว้จะมีผลึกเกิดขึ้น กรองผลึกด้วย sintered glass crucible เบอร์ 4 filtrate ที่ได้นำมาเพิ่มโซเดียมออกไซด์แล้ว จึงมีผลึกเกิดขึ้น กรองผลึกออกเมื่อกรองครั้งแรก สำหรับ filtrate ที่เหลืออาจทำให้เกิดผลึกในลักษณะเดียวกัน เช่นนี้เรื่อยๆ ไปจนไม่มีผลึกเกิดขึ้นอีก นำผลึกที่กรองໄค์ทั้งหมดมารวมกันแล้ว recrystallized ด้วยน้ำกลั่น แล้วปล่อยให้ตกร่องลึกที่ไม่มีสีน้ำเงิน นำมารองแล้ว ล้างผลึกที่ได้ด้วย ethanol (95 %) ถูกหagyทำให้แห้งและเก็บสารไว้ใน vacuum desiccator ที่บรรจุกรดฟูริกได้ yield 72.1 %

2.3.3 Potassium bis(carbonato)diamminecobaltate(III) monohydrate;

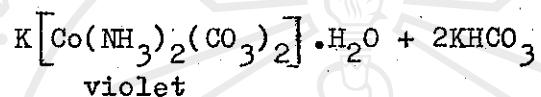
violet-K $[Co(NH_3)_2(CO_3)_2] \cdot H_2O$ (10)

ปฏิกริยาการเตรียมสารประกอบเชิงชั้นนี้อาจเขียนเป็นสมการ
เคมีได้ดังนี้

heat บน water bath

~20 นาที

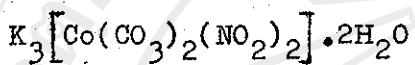
ใช้สารละลายน้ำที่เตรียมไว้หั่งหมกจากข้อ 2.3.1 ผสมกับ ammonium carbonate 5 g (0.05 mol) นำไปอุ่นบน water bath จนกระหั้งสีเปลี่ยนเป็นสีน้ำเงินและเปลี่ยนเป็นสีม่วงในที่สุด นำสารละลายสีม่วงที่ได้ไปทำให้เย็นใน ice bath และเติม ethanol (95 %) จำนวนมากพอครองไว้จะมีผลึกสีม่วงเกิดขึ้น กรองและล้างผลึกด้วย ethanol (95 %) และ ether ตามลำดับ ทำให้แห้งโดยเก็บไว้ใน vacuum desiccator ที่มีกรดซัลฟูริกบรรจุอยู่ได้ yield 45.7 %

2.3.4 Potassium carbonatotrinitro amminecobaltate(III) monohydrate : $K_2[CoCO_3(NO_2)_3NH_3] \cdot H_2O$ (9)

ใช้ ammonium chloride 1.6 g (0.03 mol) และ sodium nitrite 10 g (0.15 mol) เติมลงในสารละลายน้ำที่เตรียมไว้หั่งหมกจากหัวข้อ 2.3.1 นำไปอุ่นบน water bath จนกระหั้งสีเปลี่ยนเป็นสีน้ำตาลอมสี นำสารละลายให้เป็นกรดด้วย 6 N acetic acid 20 ml สีเปลี่ยนเป็นสีน้ำตาลส้ม นำไปอุ่นบน water bath อุณหภูมิประมาณ $50^{\circ}C$ จนกระหั้งสารละลายชุบฟีฟากอนเกิดขึ้น กรองด้วย sintered glass crucible no.4, ปล่อย filtrate ให้เย็นลงจะมีฟากอนสีน้ำตาลส้มเกิดขึ้น กรอง และนำฟากอนที่กรองໄก์มาละลายด้วยน้ำอุ่นเล็กน้อยแล้วกรอง

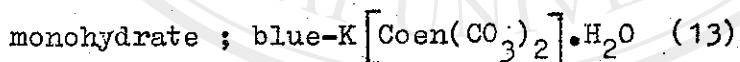
เอาสิ่งเจือปนออก filtrate เก็บไว้ในถ้วยเบินทลอกคืน ไก้แลิกสีน้ำตาลส้ม กรอง ล้าง
ผลึกคราบ ethanol ปริมาณเล็กน้อยเก็บและทำให้แห้งใน vacuum desiccator ที่
บรรจุ P_2O_5 ได้ yield 30.5 %

2.3.5 Potassium bis(carbonato)dinitrocobaltate(III) dihydrate ;

ซึ่งโพแทสเซียมไว้ไตรท 10 g (0.12 mol) เพิ่มลงในสารละลายสีเขียวที่เตรียมໄก้หั้งหมากจากข้อ 2.3.1 นำมาอุ่นบน water bath จนสีเปลี่ยนเป็นสีแดงเข้ม นำสารละลายไปแช่ใน ice bath ทันทีจะมีตะกรอนเกิดขึ้นซึ่งอาจเป็นตะกรอนของโพแทสเซียมในการโบทเนท กรองตะกรอนออก นำ filtrate ใส่ใน petri-dish ตั้งทิ้งไว้ที่อุณหภูมิห้องประมาณ 1-2 วัน จะมีผลึกสีแดงเข้มเกิดขึ้น กรอง และล้างผลึกคราบ ethanol (95 %) และ ether การเก็บและทำให้สารแห้งเมื่อnoon ข้อ 2.3.4 ได้ yield 65.7 %

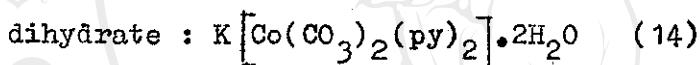
2.3.6 Potassium bis(carbonato)ethylenediaminecobaltate(III)

นำสารละลายสีเขียวที่เตรียมໄก้หั้งหมากจากข้อ 2.3.1 ตั้งทิ้งไว้ 1 ชั่วโมง และเติม 1 M en (0.05 mol) และ 2 M $HClO_4$ อย่างละ 8 ml stir ที่อุณหภูมิห้องประมาณ 1 ชั่วโมง หลังจากนั้น heat 40°C 2 ชั่วโมง จะได้สารละลายสีม่วงทำให้เป็นที่อุณหภูมิห้อง กรองเพื่อกำจัด $K_3[Co(CO_3)_3]$ ซึ่งมีสีเขียว และเป็นส่วนที่ไม่ทำปฏิกิริยา จากนั้นนำ filtrate ไปทำให้เข้มข้นโดยใช้ Rotary evaporator และผ่านลงบน Dowex 50W-X8 column 50-100 mesh, K^+ form

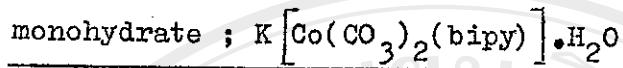
(ใช้ Dowex 50W-X8, H⁺ form นำมاءเปลี่ยนเป็น K⁺ form) จะเห็นสีแดงของ Co(en)₂CO₃⁺ ติดอยู่บน column ส่วนลีน้ำเงินของ Co(en)(CO₃)₂⁻ ล้างด้วยน้ำกลืน เก็บสารละลายลีน้ำเงินที่ล้างออกมาจาก column ไว้ หลังจากนั้นทำให้เหลือปริมาตร 2.5 ml โดยใช้ Rotary evaporator และทำให้เป็นกรองเอาตะกรอนของ KHCO₃ ออกโดย absolute ethanol เล็กน้อย ตั้งทิ้งไว้ค้างคืนจะมีตะกรอนลีน้ำเงินเกิดขึ้น กรองและล้างตะกรอนด้วย absolute ethanol เก็บและทำให้แห้งใน vacuum desiccator ที่ P₂O₅ อยู่ภายในได้ yield 0.7 %

2.3.7 Potassium bis(carbonato)bis(pyridine)cobaltate(III)

เติม pyridine 5 ml (0.062 mol) ลงในสารละลายสีเขียวที่เตรียมไว้หั่งหมุดจากข้อ 2.3.1 stir ใน ice-bath ประมาณ 20 นาที สีของสารละลายเปลี่ยนเป็นส้มวิง ตั้งทิ้งไว้ประมาณ 100 ชั่วโมง (4-5 วัน) หลังจากนั้นเติม ice-cold acetone ลงไปประมาณ 200 ml และ stir 30 นาที จะมีตะกรอนส้มวิงเข้มเกิดขึ้นเหตุทำละลาย (อะซิโตกน) ออกล้างด้วย anhydrous acetone ประมาณ 100 ml 3 ครั้ง extracted ด้วย ice-cold ethanol จำนวนน้อย ๆ (ประมาณ 30 ml) ให้สารละลายส้มวิงน้ำเงินเกิดขึ้น เทสารละลายนี้ล้างใน ice-cold anhydrous acetone 200 ml จะมีตะกรอนส้มวิงน้ำเงินเกิดขึ้น กรองและล้างตะกรอนด้วย anhydrous acetone และทำให้แห้งใน vacuum desiccator ที่บรรจุ P₂O₅ ได้ yield 9.7 %

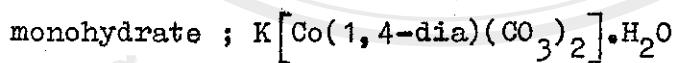
2.3.8 Potassium bis(carbonato)(2,2'-bipyridine)cobaltate(III)

นำสารละลายสีเขียวที่เตรียมໄค์ทั้งหมดจากข้อ 2.3.1 มาเติม 2,2'-bipyridine 3 g (0.02 mol) ช่องละลายในเอทานอล 7 ml คนนานประมาณ 30 นาที สีเปลี่ยนจากเขียวเป็นสีลมีสะเก็ดเกิดขึ้น กรองเอากะอนสีลมออก นำมา ละลายในเอทานอล (95 %) เทลงใน acetone ที่เห็น stir 30 นาที กรองเอากะอนสีลมออกด้วย acetone และทำให้แห้งใน vacuum desiccator ได้ yield 44.9 %

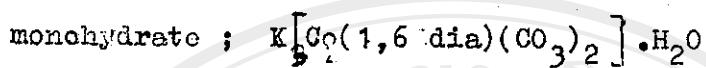
อื่นในการเตรียมสารประกอบเชิงชั้นนี้อีกวิธีหนึ่งคือ การใช้ 2,2'-bipyridine 3 g (0.02 mol) ช่องละลายในเอทานอล 7 ml อุ่นบน water bath พร้อมกับเขียวสารละลายเขากันตี สีของสารละลายเปลี่ยนเป็นสีน้ำตาลแดง นำไปแช่ใน ice bath ทันที ตั้งทิ้งไว้มีผลลัพธ์สีลมีสะเก็ดเกิดขึ้น กรองและล้างผลิกด้วยเอทานอล (95 %) และ acetone ทำให้แห้งใน vacuum desiccator ที่มี P_2O_5 อยู่ได้ yield 39.4 %

2.3.9 Potassium bis(carbonato)1,4-diaminobutane cobaltate(III)

นำสารละลายสีเขียวที่เตรียมໄค์ทั้งหมดจากข้อ 2.3.1 มาเติม 1,4-diaminobutane 5 g (0.06 mol) นำไปอุ่นบน water-bath พร้อมกับเขียว แรงๆ สีเปลี่ยนจากเขียวเป็นสีน้ำเงิน หลังจากนั้นนำไปทำให้เข้มข้นขึ้นโดยใช้ Rotary evaporator ที่อุณหภูมิต่ำๆ จนสารละลายแห้งและมีกะอนสีน้ำเงินเกิดขึ้น เทเอากะอนออก ล้างกะอนด้วย acetone และทำให้แห้งใน vacuum desiccator ที่มี P_2O_5 ได้ yield 71.9 %

2.3.10 Potassium bis(carbonato)1,6-diaminohexane cobaltate(III)

นำสารละลายสีเขียวทึบจากข้อ 2.3.1 มาเติม 1,6-diaminohexane 5 g (0.04 mol) หลังจากนั้นเติม ice-cold acetone 50 ml คนประมาณ 30 นาที จะมีตะกรอนสีน้ำเงินเกิดขึ้น กรองตะกรอนออกนำมาระลายนอต ที่เย็นจะได้สารละลายสีน้ำเงิน จากนั้นเหลวใน ice-cold acetone stir นาน 30 นาที ให้ตะกรอนสีน้ำเงิน กรองและถางตะกรอนด้วย anhydrous acetone 2 ครั้ง ทำให้แห้งใน vacuum desiccator ที่บรรจุ P_2O_5 ได้ yield 46.9 %

จัดทำโดย ชัยวุฒิ ใจดี
Copyright © by Chiang Mai University
All rights reserved